

govori rojaki in tovariši obrnili od njega. Raditega ne smemo tej avtobiografiji pripisovati absolutne vrednosti, ampak ima bolj pomen lastne apologije.

Z devetimi letom se je pričel učiti latinskega jezika. V začetku ni čutil k temu veselja, pozneje se je pa poprijel učenja z veliko vnemo, ker je mislil, da bo našel v latinskih knjigah bolj obširno opisane one pravljice, katere je čul med ljudstvom. Z veliko hvaležnostjo se spominja svojega učitelja o. Evgenija Rabiča, predstojnika frančiškanskega samostana, ki ga je učil latinščine in hrvaščine. V samostanski knjižnici je našel mnogo starih latinskih knjig, med njimi je pa našel tudi rokopisno knjigo nekega o. Sklenskega, ki je obsegala popis zanimivosti njegovega rodnega kraja in o drugih Jugoslovanih. Tu se je seznanil s poljskimi in češkimi kronikami ter je sestavil v petnajstem letu, ko je bil v peti šoli, knjižico: „Brevis descriptio loci Krapinae“ ter jo je hotel dati v tisk. Toda takratni zagrebški cenzor, bivši jezuit Klohammer, jo je prepovedal, rekoč: „Otroci naj se uče, ne pa pišejo knjige.“

Višjo gimnazijo je študiral Ljudevit Gaj v Karlovcu. Tu je bil njegov učitelj nemški frančiškan Hoerman, ki je bil tudi cenzor knjig. On ga je navdušil, da je prestavil svoj prvi opis iz latinskega na nemški jezik, ter ga je izdal l. 1826. pod naslovom: „Die Schlößer bei Krapina sammt einem Anhang von der dortigen Gegend in botanischer Hinsicht von Ludwig Gaj, Hörer der zweiten Humanitätsklasse. Karlstadt, 1826.“ Knjižica šteje v šestnajsterki 36 strani. To je bilo prvo delo Gaja. Iz njega se je že razvidela smer poznejšega voditelja hrvaškega naroda. Za moto je vzel verz iz Osiandra: „Junaki prejšnjih časov so izginili. Njihovi sinovi izumirajo kakor oni in drugo pleme nastaja; narod je podoben brezdanjim in vedno se dvigajočim valovom morja.“ Spis ima dva dela. V prvem opisuje gradove okrog

Krapine. Vidi se, da je že poznal dela Mavra Orbinija. Omenja pravljico o Čehu, Lehu in Mehu in govori o vzajemnosti vseh Slovanov, ker so vsi potomci onih pradedov. V drugem delu opisuje rastlinstvo iz krapinske okolice.

V Karlovcu se je seznanil z ljudmi „starega narodnega kopita“ in je poslušal njihovo govorjenje. Toda sam je še vedno pisal v svojem zagorskem narečju. Čital je Kačič-Miošičev „Razgovor ugodni naroda Slovinskega“, ki je bil izdan prav istega leta nanovo v Dubrovniku in je tudi spoznal „sladkost in dostojnost ilirskega jezika“. Kmalu potem mu je umrl oče in jesen je preživel doma pri materi. Tega leta je objavil tudi prve svoje pesmice v zagrebški „Luni“. Tega leta je namreč v Zagrebu pričela izhajati literaturna priloga k „Agramer Zeitung“ pod naslovom: „Luna, Agramer Zeitschrift“, ki je prinašala tudi pesmice in sestavke v hrvaškem jeziku. V šesti številki je prišla v verzih „Uganjka“ s podpisom J. R. K. (Josip Romuald Kvaternik), v enajsti pa „Rešitev Uganjke“ istotako v verzih in z akrostihom „Hrvatska“ s podpisom Lud. Gaj. Verzi so obakrat slabi, toda zanimivi so raditega, ker se v njih izražajo že misli, ki so bile potlej Gaju vodilne pri njegovem javnem delovanju.

Ljudevit Gaj se je bavil v mladosti neprestano z mislijo, da bi napisal obširno in znanstveno zgodovino svojega naroda. Raditega je odšel po končanih zadnjih šolah v Karlovcu na Dunaj, da bi tu po knjižnicah in arhivih zbiral gradivo za svoje delo, ter se je vpisal na filozofsko fakulteto. Toda na Dunaju se je čutil osamljenega in tudi zdravje mu je preveč nagajalo. Raditega se je preselil kmalu v Gradec. Tu je našel krog, kakršnega je potreboval, in tu so se razvile vse njegove ideje, ki so ga potem vodile pri delovanju v domovini.

(Dalje.)

Književnost.

Slovenska.

Alojzij Remec: **Veliki punt**. Kmečka zgodba iz XVIII. stoletja. Založil Alojz Filipič. Gorica 1909. Tiskala Narodna Tiskarna. Kmečki panti in turške vojske so najpriljubljenejši predmeti našega zgodovinskega romana. Vendar ne premleva Alojzij Remec stare, že izrabljene snovi, ampak nam podaja popolnoma izvirno povest. Že lokalizacija povesti, romantični tolminski hribi in solnčna Goriška, je srečno izbrana in zanimiva. Značaji so risani dosledno in kakor se vidi, po živih vzorih. Všeč nam je kratki, lahki slog in preprosti stavki in oni epični mir, ki je

razlit po vsej povesti. Knjižica je jako pripravna za poljudno berilo in jo priporočamo vsem našim društvom in knjižnicam, da si jo naroče. Ljudstvo jo bo rado čitalo.

Dr. L. L.

Sakuntalâ ali „Prstan spoznanja“. (Indijska Talija. Zbirka indijskih gledskih iger. III. zvezek.) Drama v sedmih dejanjih. Sanskrtski spisal Kâlidâsa. Po R. Pischelovi izvirni izdaji 1877. l. poslovenil dr. Karol Glaser. Maribor 1908. Založil dr. K. Glaser. Tisk Cirilove Tiskarne. — „Sakuntalâ“ je najslavnejše dramsko delo iz staroindijske literature. Drama se je gojila tedaj večinoma na dvoru, in tudi „Sakuntalâ“ je prava dvorna igra. Snov je zajel pesnik iz velikega